

Som en elefant med for meget hud

Af Rasmus Agertoft

Et af de mærkeligste fænomener i danske kirker findes ikke på Fyn. Eller rettere sagt: Det findes ikke længere på Fyn. For tidligere har det været ikke ualmindeligt på øen, ja, mindre ualmindeligt, end de fleste sikkert går rundt og forestiller sig. Bare prøv at sige ordet: lektorieprædikestol – og mange bliver nok fjerne i blikket. Men sådan var det ikke i slutningen af 1500-tallet.

Man kan let gøre sig urigtige forestillinger om reformationen og dens konsekvenser for samfund og kirkeliv. Man kan for eksempel tro, at gejstlighedens middelalderlige fællessprog latin fristede en kummerlig tilværelse efter 1536, men faktisk blev sprogets position styrket. Man kan også forestille sig, at dommene mildnedes og straffesystemet blev mere humant, fordi reformationen gik hånd i hånd med humanismen, men faktisk skete det omvendte: Kongen blev garant for at beskytte samfundet mod Guds potentielle vrede, så straffene blev hårdere, ja, helt gammeltestamentlige. Og endelig kan man tro, at den katolske middelalder krampagtigt adskilte lægmand og gejstlig i kirkerummet, mens reformationen rev skellene ned. Men det er også forkert.

Flittigt fornyet

Tværtimod sker der nemlig det mærkelige i mange danske kirker fra slutningen af 1500-tallet, at koret bliver skærmet godt og grundigt af fra skibet. Det kan ske på forskellige måder. En af dem er det såkaldte korgitter, der stilles op, så præst og menighed skal gøre sig umage for at se hinanden. Vel har der været adskillelser før reformationen, blandt andet i form af eller i forbindelse med korbuekrucifikser, korsfæstelsesgrupper og apostle på rad og række, men gitrene bliver i hvert fald flittigt fornyet efter 1536.

En anden måde at markere adskillelsen af det helligste og det ikke helt så hellige er netop lektorieprædikestolen. Ordet lektorium refererer oprindeligt til en læsepult, der blev placeret på grænsen mellem kor og skib, men det bruges også om adskillelsen generelt og har altså givet navn til de prædikestole midt på et pulpitur i korrundingen, der fra slutningen af 1500-tallet fandt vej til de danske kirker.

For høj til præstens hoved

Der er kun to bevaret i kirker i det nuværende Danmark, begge i Jylland, nemlig i henholdsvis Tise Kirke ved Brønderslev og Ulfborg Kirke mellem Ringkøbing og Holstebro. Men på Fyn findes der rester af de ikke så få, der har været, og som for eksempel omtales af biskop Jacob Madsen, der visiterede stiftets kirker fra 1588 og knap 20 år frem.

Biskoppen skriver for eksempel om tilstanden i Gudme Kirke, at der godt nok er en prædikestol nede i kirken, men den er »Skarn«, mens den lektorieprædikestol, der findes »offuer Choret« i forbindelse med et korgitter, til gengæld heller ikke duer, idet præsten klager over, at den er »hannem for høy for hans Hoffuid«. Men mens ethvert spor af lektorieprædikestolen er væk i Gudme, er adskilligt bevaret andre steder. Eksempelvis i Flødstrup Kirke.

Her opsatte man omkring 1580 en lektorieprædikestol foran korbuen, men tog den senere ned, filede lidt til og genbrugte dele af den til en almindelig prædikestol nede i skibet. Man har gerne villet have plads til alle de felter med påmalede apostle, der oprindelig flankerede kurven, så anordningen minder lidt om en elefant med for meget hud, men gemmer altså også på et minde om et forglemt stykke kirkeinventar.

Et vist privatliv

Lektorieprædikestolene kom tilsyneladende til at udgøre et kort kapitel i de fleste kirker. I Vindinge Kirke, ligeledes på Østfyn, lader en lektorieprædikestol fra slutningen af 1500-tallet således til at være blevet erstattet af den nuværende nede i skibet allerede midt i 1600-tallet. Forekomsten af fynske lektorieprædikestole ser dog ikke ud til at være systematisk opgjort, lige så lidt som der er fremkommet helt overbevisende bud på, at netop denne type prædikestol kommer på mode efter reformationen.

Men måske er det, som det er blevet foreslået for korgitrenes vedkommende, at også lektorieprædikestolens afskærmende effekt har været praktisk og sikret et vist privatliv, når præsten forud for altergangen modtog skriftemålet. Heller ikke det forsvandt som bekendt med reformationen.

Artiklen er tidligere blevet bragt i Stiftsavisen Fyn, nr. 74, marts 2016, og optræder her i en let bearbejdet form